

Alivinnan á einum avgerandi vegamóti:

Antin ein frí vinna ella almenn luttøka!

-Tað er ikki nokur haldgóð loysn bert at gera eina skipan, sum í fyrstu atløgu linnar tann bráða fíggjartørvin. Eru tær neyðugu treytirnar fyrri lønandi vinnu ikki til staðar, er tað beinleiðis skeivt at skjóta meira pening í vinnuna sigur Fossbankin í einum áliti, sum bankin hevur gjørt um alivinnuna og sum hann hevur latið landsstýrinum.

Fossbankin heldur at ein fíggjarskipan má samskipast við onnur politisk tiltøk fyrri at hava nakra meining - hesi tiltøkini nýtast tó ikki beinleiðis at tengjast saman við eini fíggjarskipan í eini pakkaloysn. Vit prenta uppskotið hjá Fossbankanum.

Bankin sigur, at ásannast má, at vánalig rakstrarúrslit og vánaligur líkviditetur eru eyðkenni fyrri alibrúkinu í dag.

Hóast tey vánaligu fíggjarligu úrslitini higartil og ein fíggjartørv, ið hevur vist seg at vera nógv størri enn væntað av teimum, sum hava veitt fígging og politisku myndugleikunum, trúgva tey, sum fáast við alivinnuna, uppá, at alivinnan hevur framtíðina við sær.

Tá vinnan hevur stóran týðning fyrri føroyska búskapin, er tað sjálvsagt, at politisku myndugleikarnir mugu taka støðu til teir stóru trupulleikarnar, ið vinnan hevur at dragast við.

Í dag er tað fíggingin, ið er tað stóra og átrokandi málið. Við einum fíggjartørv, ið er komin óvart á allar ábyrgdarmyndugleikar og á allar fíggjartøvnarnar, hevur broytingin hjá fíggjarstovnunum gjørt støðuna enn verri fyrri alivinnuna.

Í høvuðsheitum hava politisku myndugleikarnir tveir møguleikar:

A. Framhaldandi at lata alivinnuna vera eina fría vinnu uttan, at tað almenna blandar seg beinleiðis uppí. Hetta treytir helst, at peningapolitisk tiltøk betra líkviditetin hjá bankunum, soleiðis at núverandi líkviditetstrupulleikin í bankunum ikki forðar fyrri fíggjarmøguleikum til alivinnuna. Fíggingin av alibrúkunum kemur tá at hvíla á vanligum búskapar-

ligum metingum. Tær galdandi »búskaparligu lógirnar« verða tá avgerandi fyrri framtíðina hjá teimum einstøku virkjunum. Verður neyðugt at støða ella er møguleiki at halda fram.

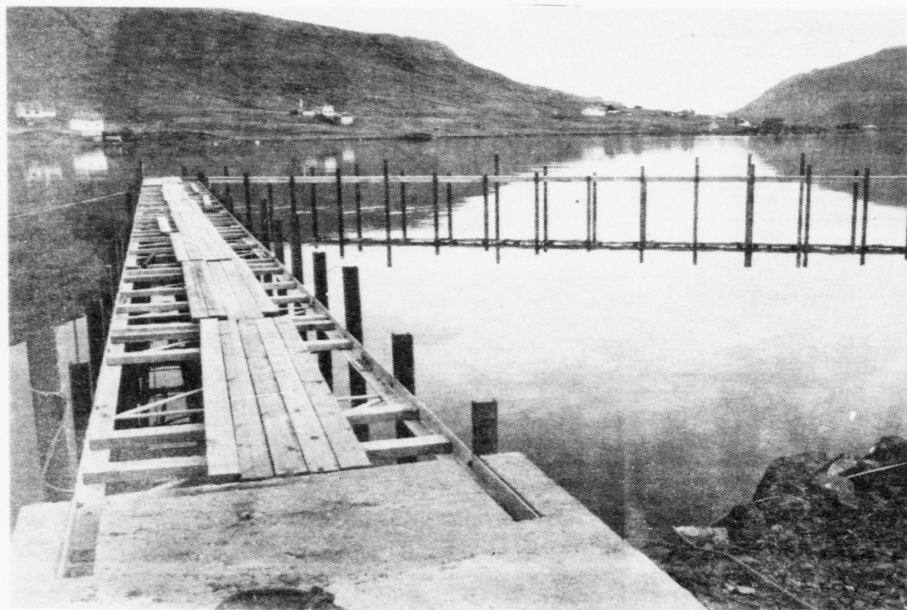
B. Beinleiðis almenn luttøka í einari umfígging av alibrúkunum við lánveiting/veðhaldi. Við atli at hesum, er niðanfyrri (sum pkt. 2) sett upp eitt uppskot, um hvussu hetta kann gerast.

Tað er ikki nokur haldgóð loysn bert at gera eina skipan, sum í fyrstu atløgu linnar tann bráða fíggjartørv. Eru tær neyðugu treytirnar fyrri lønandi vinnu ikki til staðar, er tað beinleiðis skeivt at skjóta meira pening í vinnuna. Ein fíggjarskipan má tó samskipast við onnur politisk tiltøk fyrri at hava nakra meining - hesi tiltøkini nýtast tó ikki beinleiðis at tengjast saman við eini fíggjarskipan í eini pakkaloysn.

Adrenn vit koma nærri inn á uppskotið til fíggjarskipan, nevna vit stutt nokur onnur tiltøk, ið eiga at verða tikið við í metingunum.

1. Tiltøk, ið tryggja eina lønandi vinnu

Eftir okkara metan eigur skjótast gjørligt at takast støða til umhvørvispurningin. Trygd má fáast fyrri, at samlaða framleiðslan ikki verður so stór, at eitt dálkað umhvørvi fær avleiðingar fyrri framleiðsluna tey næstu árin (meiri sjúka/deyði og minni vøkstur).

Havast skal í huga, at um vit taka eina fíggjarskipan, sum skapar ein betri líkviditet sum heild í samfelagnum ella bara í alivinnuni, fer hetta óivað at økja um áhugan fyrri at vaksa um framleiðsluna.

Út frá hesum og umhvørvispurninginum eigur støða tó at takast til, hvussu stór framleiðslan kann vera á teimum ymsu plássunum. Javning av framleiðsluni við at áseta framleiðslurúmd hevur vist seg ikki at virka, og eiga tó aðrir javningarmøguleikar at verða umhugsaðir, t.d. at áseta hámark fyrri framleiðsluni hjá tó einstaka virkinum, so sum gjørt verður innan smoltliðið.

Í dag er støðin á virkinum ásett við teirri framleiðslurúmd, sum er givin við loyvinum. Lógarbrotyngingar, ið avmarka møguleikarnar fyrri eigaraskifti, og sum forða samanleggingum, bæði millum alibrúk og millum alibrúk og smoltstøðir, áttu at verði framdar. Møguleikar vildu tá verði fyrri nærri samarbeiði millum smoltliðið og aliliðið, eins og tey einstøku brúkinu kundu fingið ta stødd, sum er mest lønandi - helst fara vit í framtíðini, at siggja bæði stór og smá alibrúk. Tað, ið er best hóskandi fyrri eitt virki, er ikki altíð tað besta hjá einum øðrum:

Møguleiki fyrri friari tillaging eigur at vera til staðar.

2. Uppskot til fíggjarskipan

Nevnast kann ein týðandi próvgrund fyrri, at landsstýrið skal velja beinleiðis at verða við í eini fíggjarskipan fyrri alivinnuna, og er hon henda

- tapsvandin hjá fíggjarstovnunum (og móguligar avleiðingar av hesum fyrri samlaðu framleiðsluna)

Um núverandi trupulleikin bert snúði seg um tókan pening, kundi málið verið loyst við, at landsstýrið (við pengapolitiskum tiltøkum) útvegaði bankunum meira líkviditet og harvið veitti teimum betri møguleikar fyrri at fíggja fyrirtøkurnar, ið arbeiða við aling.

Váðin (risiko) í alivinnuni kemur her inn í myndina, og kunnu vit uttan iva sláa fast, at peningur skotin inn í hesa vinnu skjótt kann koma í váða. Sæð frá alheimssjónarmiði er tað vanligt, at stórir eginpeningur verður skotin inn í vinnu, har váðin er stórir. Av ymsum grundum er hesin eginpeningurin ikki til staðar í føroysku alivinnuni.

Tann skjóta útbyggingin av alivinnuni er tó gjørd við fígging, ið er lagað júst áttuð enn eftir vanligum búskaparligum trygdarmetingum.

Út frá trygd og haldgødsku (soliditet) bankanna áttu teir helst ikki at givið lán í livandi fiski meira enn svarandi til 50%-60% av söluvirðinum. Gera teir tað, er búskaparligi váðin ov stórir, og sæð frá samfelagsins síðu er tað, serliga í dag, av týðningi fyrri føroyska búskapin, at bankarnir eru haldgóðir.

Tað hevur verið politiskt ynski, at alivinnan skuldi byggjast skjótt upp, og hesari uppbyggingin hava bankarnir lutikið í. Eginpeningurin hjá teimum fyrirtøkum, ið hava fingið aliloyvi, hevur ikki verið nóg stórir til at orka at loysa tey mál, ið hava tikið seg upp á vegnum, og tað er heldur ikki hugsandi, at stóri eginpeningur kann fáast til vega í framtíðini.

Um ætlanin er at framleiðslan skal vaksa ella bert standa í stað í framtíðini, er sannlíkt, at landsstýrið má hjálpa til og taka ein part av váðanum, sum eginpeningurin hevði tikið undir vanligum umstøðum.

Støða má skjótast gjørligt takast til umhvørvispurningin, tá tað snýr seg um alivinnuna sigur Fossbankin

2.1 Fígging av støðisfæ/rakstri

Vit kunnu ganga út frá, at fíggingin til støðisfæ (anlegg) antin heilt ella upp til 90% kann fáast frá lánadargrunninum/bankunum/ymsum lángevarum. Íløgur í støðisfæið er ikki so stórir trupulleiki hjá alarunum. Harafurimóti er tað iløgan í livandi fisk og harvið fígging til rakstur, sum serliga skapar tørv á tókum peningi. Lán móti veð í ringum, bátum o.ø. er meira hondfast enn lán móti trygd í livandi fiski. Somuleiðis er tað eisini vanligari í alivinnuni, at iløgan í støðisfæið er nóg minni enn upphæddin, ið verður bundin í livandi fiski.

Niðanfyrri verður tó einans umrøtt, hvussu raksturinn kann fíggjast í framtíðini.

2.2 Uppskot til fíggjarskipan

Vit skjóta upp eina fíggjarskipan, sum kann lýsast soleiðis, sum myndin visir (100% svara til virði á livandi fiski):

